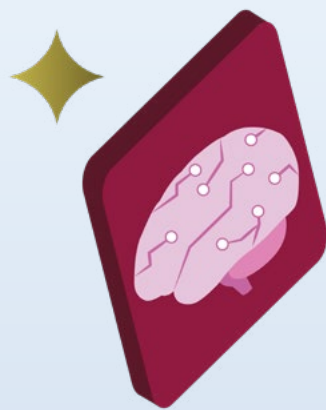

De noodzaak van digitale bekwaamheid en docent-professionalisering

De professionalisering van digitale bekwaamheid bij docenten is geen optionele luxe, maar een voorwaarde voor toekomstbestendig en wendbaar beroepsonderwijs. Het vraagt om structurele verankering in beleid en praktijk, gedragen door alle lagen van de organisatie. Alleen dan kan het mbo voldoende wendbaar blijven om studenten optimaal voor te bereiden op een snel digitaliserende samenleving en arbeidsmarkt. Met wendbaar beroepsonderwijs lukt het beter in te spelen op de diversiteit in de leerbehoeften van de mbo-studenten, kan er meer maatwerk geboden worden en bereiden we de studenten voor op een veranderende arbeidsmarkt door ze wendbare en innovatieve vaardigheden bij te brengen. Zo opgesomd een logische insteek waar vrijwel iedereen de meerwaarde van inziet. **ESTER SCHOLTEN**

Ondanks deze herkenbare mantra over wendbaar onderwijs, gaan we nog vrij traditioneel te werk wanneer het gaat over docenten. Velen ervaren al enige tijd dat er andere vaardigheden worden verwacht, dat ze niet meer een klassieke kennisoverdrager zijn, maar meer een coach van een groep lerenden met verschillende behoeften. Maar waar in de organisatie wordt gecommuniceerd over de veranderende rol? Waar worden de gewenste vaardigheden geëxpliciteerd en hoe kan je als docent professionaliseren om de gewenste visie van jouw mbo-instelling te realiseren? Het is tijd om meer aandacht te besteden aan wat docenten nodig hebben qua professionalisering om maatwerk te kunnen verzorgen en de studenten op te kunnen leiden tot die wendbare en innovatieve professionals voor de arbeidsmarkt. Daarin

is digitalisering en digitale bekwaamheid onmisbaar.

PRACTICE WHAT YOU PREACH

In het mbo weten we goed wat werkt voor onze studenten als het gaat over het leerproces: bijvoorbeeld actief leren, betekenisvolle contexten en variatie in werkvormen (Van der Veen & Peetsma, 2020). Daarnaast laat onderzoek naar (jong)volwassenen zien dat hun leren effectief is wanneer het praktijkgericht, sociaal

ingebod en zelfgestuurd is (Illeris, 2009; Knowles, Holton & Swanson, 2015). Zij leren het meest wanneer het leren direct verbonden kan worden aan hun werkpraktijk en wanneer zij autonomie ervaren in hun leerproces. Ook blijkt dat feedback en interactie met peers cruciaal zijn voor motivatie en duurzame ontwikkeling (Tynjälä, 2008). Ook weten mbo's steeds beter in te spelen op een Leven Lang Ontwikkelen (LLO) en wordt er prachtig aanbod ontwikkeld wat aansluit bij het leren van deze (volwassen) professionals.

Hoewel we de bovenstaande

DIGITALE BEKWAAMHEID
BIJ DOCENTEN IS GEEN
OPTIONELE LUXE

ILLUSTRATES: KARMIJN SIMONS

inzichten breed toepassen op het leren van onze mbo-studenten en LLO-doelgroep, zien we deze zelfde principes onvoldoende terugkomen in het leren van onze docenten. Scholing is vaak aanbodgestuurd en incidenteel, dit terwijl een teamgerichte en praktijkgestuurde benadering succesvoller blijkt. Terwijl digitalisering in hoog tempo doorwerkt in het mbo – denk aan blended learning, data-ondersteund onderwijs en de inzet van AI – ervaren docenten mogelijk handelingsverlegenheid

(Paas et al, 2024). Dit belemmert de wendbaarheid van instellingen en beperkt de ontwikkelkansen van studenten. Daarnaast wordt de verantwoordelijkheid vrijwel volledig bij de docenten(teams) gelegd.

DIGITALE BEKWAAMHEID VAN DOCENTEN IN HET MBO

De uitkomsten van de monitor Leren & Lesgeven met ict (Paas et al, 2024) laten zien dat de digitale competenties van mbo-docenten sterk uiteenlopen. Er zijn docenten die vaardig zijn in het didactisch inzetten van ict, differentiëren met ict en het ontwerpen van blended onderwijs, maar een groot deel voelt zich nog onvoldoende toegerust (Paas et al, 2024, p. 18-23). Vooral op het gebied van creatief gebruik van ict en het ontwerpen van blended leeromgevingen is er veel te winnen. En juist dit zijn aspecten die nodig zijn om onderwijs

EEN TEAMGERICHTE EN PRAKTIJK GESTUURDE BENADERING WERKT HET BESTE

op eenvoudigere wijze flexibel en vraaggericht vorm te geven.

Tegelijkertijd blijkt uit de monitor dat docenten die deelnemen aan professionaliseringsactiviteiten significant hoger scoren op didactische ict-vaardigheden (Paas et al, 2024, p. 28-30). Deze relatie bevestigt dat professionalisering impact heeft, vooral als deze langlopend is en dichtbij de eigen onderwijspraktijk wordt aangeboden. Dat vraagt om teamleren, praktijk nabije trajecten en een cultuur waarin digitale didactiek vanzelfsprekend deel uitmaakt van het beroep van docent. »

De uitkomsten van de monitor Leren & Lesgeven met ict geven dus mooie concrete suggesties voor verbetering binnen de eigen mbo-instelling. Verrassend is dan ook dat, wanneer we de uitkomsten van de monitor door de jaren heen vergelijken, we zien dat er weinig veranderd is in de professionaliseringsactiviteiten ten opzichte van 2022. De digitale bekwaamheid van docenten zal niet sterk verbeteren wanneer de instellingen dezelfde soort interventie blijven inzetten.

Docentprofessionalisering is het meest effectief als deze:

- > *Praktijkgericht is, gekoppeld aan concrete onderwijsvraagstukken (Desimone, 2009).*
- > *Collectief plaatsvindt, bijvoorbeeld in professionele leer-gemeenschappen (Bakkenes, Vermunt & Wubbels, 2010).*
- > *Ondersteund wordt door leiding-geevenden, die tijd en middelen beschikbaar stellen (Kwakman, 2003).*
- > *Reflectie en feedback bevat, zodat leren beklijft en leidt tot blijvende verandering.*

HET MOMENT IS DAAR

Het is helder; er is werk aan de winkel. Een bijkomend voordeel is dat er momentum lijkt te zijn om docentprofessionalisering, en specifiek t.a.v. digitale bekwaamheid, een vogelvucht te laten nemen. Het mbo

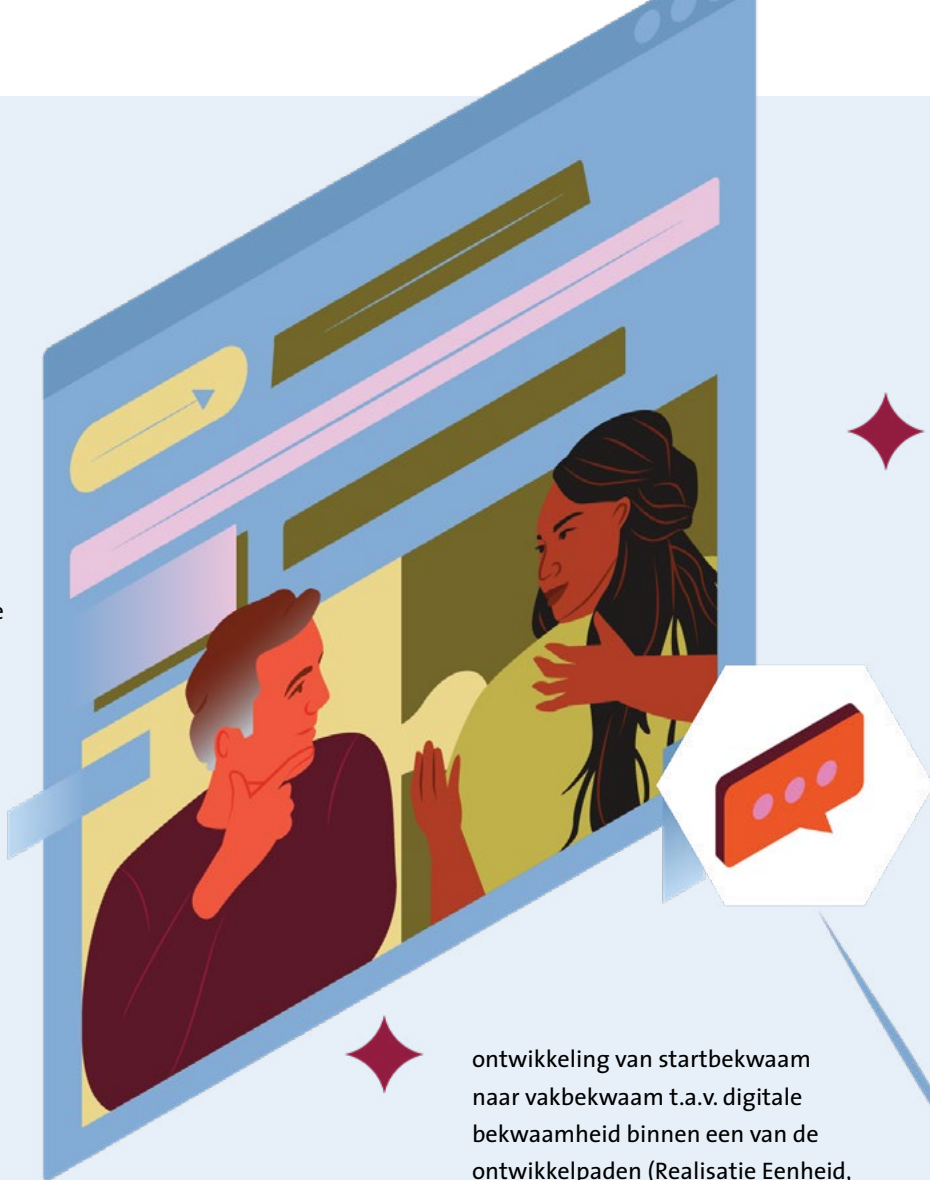
kent natuurlijk al veel beleidsmatige randvoorwaarden voor professionalisering. Zo zijn in de cao mbo afspraken gemaakt over uren en middelen (MBO Raad, 2023). Daarnaast bieden verschillende (tijdelijke) programma's en subsidies mogelijkheden om het opleiden en professionalisering van mbo-docenten te versterken. Zo bieden de Centers voor Teaching & Learning (CTL's) binnen Npuls mogelijkheden om docentprofessionalisering op het gebied van digitalisering en kennis van ict te faciliteren (Npuls, 2023). Onderwijsregio's ontvangen jaarlijks subsidie om bij te dragen aan het tegengaan van het lerarentekort. Docentprofessionalisering maakt hier structureel onderdeel van uit – zij beschrijven in hun plan van aanpak op welke wijze zij hieraan werken. Ook zou de Nationale Aanpak Professionalisering Leraren mogelijk zicht kunnen geven op de

ontwikkeling van startbekwaam naar vakbekwaam t.a.v. digitale bekwaamheid binnen een van de ontwikkelpaden (Realisatie Eenheid, 2025).

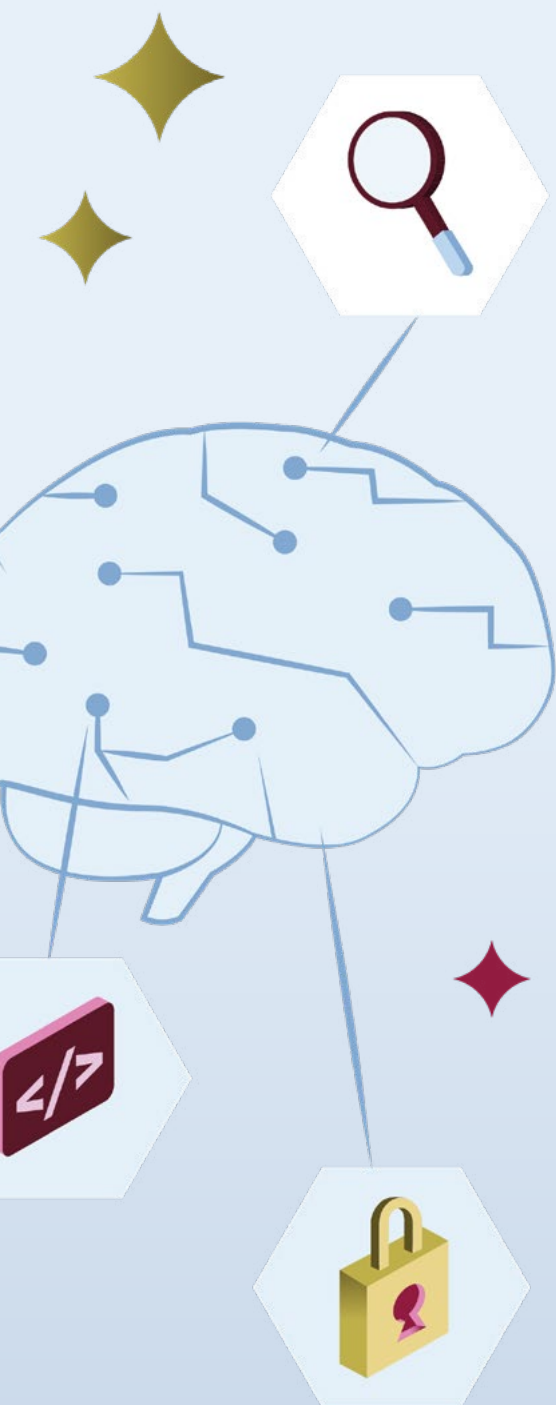
Oftewel; vanuit beleid, samenwerkingsverbanden en financiële stromen is er aandacht genoeg voor dit thema. Toch resulteert dit in de praktijk nog onvoldoende tot concrete acties. Professionalisering concurreert nog steeds met werkdrukfactoren als administratieve taken, roosters en vergaderingen. Daarmee wordt het ervaren als luxe, terwijl het een integraal onderdeel is van het beroep. De monitor bevestigt dit beeld en benadrukt dat zonder structurele verankering van professionalisering in de organisatiecultuur, digitale bekwaamheid onvoldoende wordt ontwikkeld (Paas et al, 2024). Dit start niet bij de docent zelf, maar bij de interne cultuur en het beleid.

OPROEP AAN VERSCHILLENDE DOELGROEPEN

Gerichte investering in digitale docentprofessionalisering is nood-

MBO Digitaal is een platform van de MBO Raad ingericht om mbo-scholen te helpen bij digitaal transformeren. Het programma Digitaal Bekwaam is één van de vier programma's van het platform en heeft als doel het niveau van ict-bekwaamheid bij lesgevend personeel te verhogen.

zakelijk. Niet alleen om het onderwijs wendbaar te maken, maar ook om te investeren in de professionaliteit en tevredenheid onder de docenten wat essentieel is voor het behouden van personeel en verbetering van de onderwijskwaliteit. Dat vraagt om actie van verschillende doelgroepen:

- **HR-medewerkers:** Koppel de verantwoordelijkheden (cao) aan de doorlopende lijn van het opleiden en professionaliseren. Durf in te steken op een andere manier van professionalisering en borg dit in personeelsbeleid en professionaliseringsbeleid. Maak afspraken concreet; zowel met opleiders (zoals in pdg-trajecten en met aanbieders van professionaliseringstrajecten) als intern (met opleidingsmanagers of directies).
- **Opleiders van docenten:** Integreer digitale bekwaamheid structureel in initiële en post-initiële opleidingen. Zorg daarnaast voor professionaliseringstrajecten die aansluiten bij wat we weten over docent-professionalisering. Wissel uit met andere instellingen of partijen.
- **Mbo-bestuurders:** Positioneer digitale bekwaamheid als strategisch speerpunt, gekoppeld aan wendbaar en toekomstbestendig onderwijs, en maak duurzame keuzes in tijd en middelen.
- **Leidinggevenden:** Stimuleer en faciliteer een leercultuur waarin leren vanzelfsprekend is, ook voor docenten. Maak slim gebruik van reeds bestaande handreikingen, zoals het lesobservatieformulier (incl. handleiding) en de handreiking gesprekscyclus van Digitaal Bekwaam (MBO Digitaal, 2025).
- **Docenten:** Neem deel aan intensievere professionaliseringstrajecten en ga in gesprek met collega's en leidinggevende over (de monitor) leren en lesgeven met ict. ■

INTEGREER DIGITALE BEKWAAMHEID STRUCTUREEL IN INITIËLE EN POST- INITIËLE OPLEIDINGEN

Vijfluik

Dit is het vierde artikel van een vijfluik over digitale bekwaamheid in het mbo

- > *Deel 1 Profiel juni 2025 | Wendbaar mbo: leidinggeven aan digitale transformatie, door Marit Montsanto | Teammanager MBO Digitaal*
- > *Deel 2 Profiel september 2025 | Digitalisering in het mbo: antwoord én uitdaging in het duurzaamheidsvraagstuk, door Myrthe Simons | Digitale transformatie Mbo Raad*
- > *Deel 3 oktober 2025 | Hoe simulatieonderwijs en onderzoekswerkplaatsen inspelen op de snelle ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, door Simone van der Velde | MBO Digitaal*

Referenties

- > Paas, T., Willems, F., Kurver, B., & Kral, M. (2024). [*Leren en lesgeven met ict in het mbo 2024. Stand van zaken*](#). Arnhem: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

De volledige lijst met referenties kan worden opgevraagd bij Ester Scholten, mail e.scholten@mboraad.nl

DE AUTEUR IS EXPERT PROFESSIONALISERING
BIJ HET PROGRAMMA DIGITAAL BEKWAAM
VAN MBO DIGITAAL